

हृच्च रथन्तरं च । स्वर्देवा अगन्मामृता अभूम प्रजापतेः प्रजा अभूम वेद्-
स्वाहा ॥ २१ ॥

कल्पहोमः कल्पतामिति लिङ्गात् (32.) अथ कल्पान्जुहोतीति [१. ३. ३. १२.]
श्रुतेः । यज्ञेन निमित्तेनायुर्जीविनकालः कल्पतां साध्यतां प्राप्यताम् । प्राणचक्षुः-
श्रोत्रवाङ्मनांसि मम यज्ञेन कृतानि भवन्तु । आत्मा देहः आत्मेन्द्रियमनोयुक्तो
भोक्तेत्याहुर्मनीषिण इति स्मृतेः । ब्रह्मा (33.) वेदो यज्ञेन कल्पताम् । ज्योतिः
स्वयंप्रकाशः परमात्मा यज्ञेन साध्यताम् पुण्यकर्मानुष्ठानं परमात्मज्ञानं कारणम्
ब्राह्मणा विविदिषन्ति यज्ञेन दानेन तपसानाशकेनेति श्रुतेः [१४. ७. २. २४.] कर्म-
णैव हि संसिद्धिमास्थिता जनकादय इति स्मृतेश्च [भगवद्गी० ३. २०.] । स्वः स्वर्गः ।
पृष्ठं स्तोत्रं स्वर्गस्थानं वा कल्पताम् । यज्ञो यज्ञेनैव कृतो भवतु नाहं यज्ञकृत्
समर्थः यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवा इति श्रुतेः [३१. १६.] । किं च स्तोमयजुर्ऋक्साम-
बृहद्द्रव्यन्तराणि च यज्ञेन कृतानि भवन्त्वित्यनुषङ्गः । स्तोमस्त्रिवृत्पञ्चदशादिः य-
जुरनियतपादो मन्त्रः ऋक् नियतपादा साम गीतिप्रधानम् बृहद्द्रव्यन्तरे तद्विशेषौ ॥
वसोर्धारेयैवमग्निमभिषिच्यात्मानं यजमानः प्रशंसति वयं यजमाना देवा (34.) भू-
त्वा स्वः स्वर्गमगन्म गतवन्तः गमेर्लुडि शब्रुपे मस्य नत्वे (35.) वृषम् । गवा
चामृता अमरणधर्मिणोऽभूम भूताः भवतेर्लुडि वृषम् ततः प्रजापतेर्हिरण्यगर्भस्य
प्रजा अभूमेति फलवचनम् । अनेन वसोर्धारायाः सर्वकामप्राप्तिहेतुवमुक्तम् । वेद्
स्वाहेति वसोर्धाराहोमार्थो मन्त्रः वेडिति वषट्कारः । वषट्कारो ह्येष परोऽन्नं यदे-
ट्कारो वषट्कारेण वा वै स्वाहाकारेण वा देवेभ्योऽन्नं प्रदीयत इति [१. ३. ३. १४.]
श्रुतेः ॥ इति वसोर्धाराहोममन्त्राः समाप्ताः ॥ २१ ॥

IX. वाजस्य नु प्रसवे मां ॥ ३० ॥

कां [१८. ५. ४. ५.] वप्रावत्सम्भृत्य चमसवत्सुवेण वाजपेयिकानि वाजस्ये-
मिति आग्निकानि च वाजस्य न्विति । क्षेत्रवपनवत्सर्वौषधमौडुम्बरे चमसे सम्भृ-
त्य तस्मात्सर्वौषधाश्चमसवत्सुवेणेत्यौडुम्बरेण चतुष्कोणपुष्करेण सुवेण वाजस्ये-
मं प्रसव इति सप्तमन्त्रैः [१. २३-३०.] सप्त वाजपेयसम्बन्धीनि वाजप्रसवीयानि